

Memorandum – Verkiezingen 2024

MOBILISEREN
VOOR EENOUDERGEZINNEN
IN BELGIË

10 CONCRETE, DUURZAME EN GLOBALE VOORSTELLEN

INLEIDING

Naar schatting is één op de drie gezinnen in Wallonië en Brussel en één op de vier in Vlaanderen een eenoudergezin. 40% van deze gezinnen leeft onder de armoedegrens of dreigt dat te worden.

Achter deze cijfers gaat een bijzonder harde sociale realiteit schuil, die vaak door de samenleving wordt genegeerd.

De praktische organisatie van het dagelijks leven, het gebrek aan informatie, de soms beperkte financiële middelen of vooroordelen waarmee ze te maken krijgen, ondermijnen namelijk de mogelijkheden voor alleenstaande ouders om hun meest fundamentele rechten uit te oefenen, zoals de toegang tot behoorlijke huisvesting.

Hierdoor ontstaat er een vicieuze cirkel die alle leden van het gezin treft: de tijd die wordt besteed om in de basisbehoeften van het gezin te voorzien, tast het vermogen van de ouders aan om zich beroepsmatig te ontwikkelen, terwijl de schoolopleiding van de kinderen wordt beïnvloed door de moeilijke omstandigheden waarin zij leven.

De gevolgen van deze situatie voor de mensen in deze huishoudens zijn natuurlijk verschrikkelijk. Daarnaast hebben ze ook een negatieve impact voor de samenleving in haar geheel, omdat een groot deel van de bevolking letterlijk geïsoleerd is van de rest van de samenleving en grote moeilijkheden ondervindt om bij te dragen tot de goede werking ervan.

DE REALITEIT VAN EENOUDERGEZINNEN IN CIJFERS

In februari 2022 presenteerden IKEA België, La Ligue des Familles en de Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) de resultaten van het grootste onderzoek ooit bij eenoudergezinnen. 1.764 eenoudergezinnen werden bevraagd in Wallonië, Brussel en Vlaanderen¹.

De belangrijkste bevinding van de studie is het gebrek aan betaalbare en goede huisvesting (22%) als voornaamste hindernis voor de toegang tot degelijke huisvesting. Veel ouders geven aan dat zij opofferingen moeten maken om een woning te vinden, zoals bijvoorbeeld het laten vallen van één of meer slaapkamers als criterium.

Bij 17% van de eenoudergezinnen in Brussel en Wallonië en 14% van de Vlaamse eenoudergezinnen slapen één of meer kinderen bij gebrek aan ruimte in dezelfde kamer als de ouder.

De weg naar degelijke huisvesting is lang: voor 1 op de 4 alleenstaande ouders duurde het meer dan 6 maanden om een woning te vinden. In Brussel en Wallonië is 1 op de 20 alleenstaande ouders dakloos geworden tijdens hun zoektocht naar nieuwe huisvesting.

Ontmoedigd door de lange wachtlijsten, heeft bijna de helft van de eenoudergezinnen in Brussel en Wallonië die op een wachtlijst voor een sociale woning stonden, hun aanvraag uiteindelijk ingetrokken.

Alleenstaand ouderschap kan ook het risico op financiële moeilijkheden vergroten. In Wallonië besteedt niet minder dan 18% van de alleenstaande ouders meer dan de helft van hun inkomen aan huur. In Brussel zit 28% van de alleenstaande ouders in deze situatie. Meer dan de helft, of 53% van de ouders in Brussel en Wallonië, heeft het afgelopen jaar moeilijkheden ondervonden om de huur te betalen. In Vlaanderen geldt dit voor 35% van de eenoudergezinnen.

¹ De enquête werd eind 2021 uitgevoerd door IPSOS bij 348 Brusselse, 801 Waalse en 615 Vlaamse gezinnen.

MEER DAN 20 ORGANISATIES BUNDELEN HUN EXPERTISE

Op basis van deze vaststellingen hebben meer dan twintig verenigingen en ondernemingen besloten hun kennis en krachten te bundelen om op een duurzame manier de onzekerheid te verminderen waartoe eenoudergezinnen vandaag veroordeeld zijn.

Deze organisaties uit Vlaanderen, Wallonië en Brussel zijn meerdere keren samengekomen om de dringendste problemen van deze gezinnen te identificeren en samen zo concreet mogelijke oplossingen te bedenken.

De deelnemende organisaties en bedrijven zijn: Fédération des maisons d'accueil et des services d'aide aux sans-abri (AMA), Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW), Rassemblement Wallon pour le Droit à l'Habitat (RWDH), Maison des parents solos/Eenoudergezinnen thuis, Le Forum – Bruxelles contre les inégalités, FEANTSA, Samusocial.brussel, Comme chez toi, Maison d'accueil Les Trieux, OCMW van Namen, Collectif des familles Monoparentales (Co.Fa.Mon), l'ilot, Societal Housing Network, Ruimte Vaart, Centra voor Integrale Gezinszorg (CIG), Maison d'accueil "Le Chant d'Oiseau", MIVB, Telenet en IKEA België.

10 CONCRETE, DUURZAME EN GLOBALE VOORSTELLEN

Deze samenwerking heeft tot 10 voorstellen geleid om de situatie van eenoudergezinnen aan te pakken. De voorstellen willen aan de volgende doelstellingen tegemoetkomen:

- Bevordering van de kennis en het gebruik van bestaande oplossingen;
- Alomvattende steun voor eenoudergezinnen;
- Toegang tot behoorlijke huisvesting verzekeren voor eenoudergezinnen;
- Het risico op sociaal isolement verminderen en de levenskwaliteit van eenoudergezinnen verhogen.

1. Het centraliseren van alle informatie die eenoudergezinnen nodig hebben

Zowel alleenstaande ouders als medewerkers in de sociale sector vinden het moeilijk om een overzicht te krijgen van de ondersteuning die momenteel bestaat. Dit gebrek aan duidelijkheid zorgt ervoor dat er van bestaande rechten geen gebruik wordt gemaakt.

Daarom bevelen de organisaties het volgende aan:

- Via een webplatform worden alle rechten, hulpmiddelen en diensten die voor eenoudergezinnen beschikbaar zijn op alle nationale overheidsniveaus gebundeld, zowel voor de begunstigden als voor de sectormedewerkers.
- Het structureren van een globaal aanbod waarin alle bestaande initiatieven voor eenoudergezinnen, zowel van de overheid als van de particuliere sector, worden gebundeld, om op die manier de toegang voor de begunstigden te vergemakkelijken.
- Een gratis telefoonnummer oprichten, identiek voor het hele land.
- Het voeren van bewustmakingscampagnes om het bestaan van deze dienst te promoten.
- De inzet van ambassadeurs die het bestaan van deze regelingen aan eenoudergezinnen zullen doorgeven.
- Een overzicht van de bestaande steun toevoegen aan de opleiding van toekomstige beroepsbeoefenaren in de sector.

2. Het creëren van een statuut “eenoudergezin”

Het is bijzonder moeilijk om een volledig en duidelijk overzicht te krijgen van de rechten en hulpmiddelen waarop eenoudergezinnen aanspraak kunnen maken. Dit leidt tot een situatie waarin potentiële begunstigden geen gebruik maken van regelingen waarop zij recht hebben en die speciaal zijn ontworpen om hun dagelijks leven te vergemakkelijken. Dit niet-gebruik van de beschikbare rechten en hulpmiddelen druist rechtstreeks in tegen de doelstellingen van de overheden.

Om dit aan te pakken, bevelen de organisaties het volgende aan:

- Het creëren van een statuut “eenoudergezin” dat aan de begunstigden rechtsbescherming biedt, aangepast aan hun situatie. De definitie van dit statuut moet gebaseerd zijn op voldoende ruime criteria om uitsluiting van potentiële begunstigden te voorkomen en rekening houden met de bijzonderheden van zoveel mogelijk mensen.
- Het creëren of harmoniseren van nieuwe rechten specifiek voor die begunstigden, zoals hogere gezinstoelagen, aangepaste vermogens- en gemeentebelastingen, speciale sociale bijdragen, voorrang bij kinderopvang, aangepaste buitenschoolse opvang, meer faciliteiten voor huishoudelijke hulp en/of babysitdiensten, enz. Dit statuut zou ook moeten leiden tot arbeidsgerelateerde rechten (loopbaanonderbreking, calamiteitenverlof, deeltijds werk, enz.) waarvoor de werkgever een vergoeding zou krijgen om mogelijke negatieve effecten voor alleenstaande ouders, zoals discriminatie bij aanwerving of promotie, te voorkomen.
- Automatisering van de rechten en diensten waartoe de begunstigden van dit statuut toegang hebben (verlaging van de energie-, telecommunicatie- en vervoersrekeningen, enz.)
- Bewustmaking van bedrijven om acties ten behoeve van alleenstaande ouders in hun personeelsbeleid op te nemen.
- De ontwikkeling en ondersteuning van informele solidariteitsnetwerken tussen en voor alleenstaande ouders.

3. Toegang tot gezondheidszorg voor eenoudergezinnen

Om hun financiële middelen te sparen, moeten sommige eenoudergezinnen noodzakelijke zorg soms uitstellen of er zelfs van afzien.

Om dit te verhelpen stellen de organisaties voor de inschrijving van alle leden van een eenoudergezin bij het ziekenfonds HZIV² te automatiseren indien de dekking door een ander ziekenfonds wordt verbroken. Het HZIV onderscheidt zich door het feit dat deze kosteloos is door het ontbreken van een aanvullende verzekering.

Bovendien stellen de organisaties voor om nauw samen te werken met de onderlinge verzekeringsmaatschappijen (met name via de intermutualistische vereniging) om hen bewust te maken van de noodzaak beter rekening te houden met eenoudergezinnen en de informatie en ondersteuning te verbeteren die hun diensten aan alleenstaande ouders bieden.

Zij bevelen ook aan dat eenoudergezinnen een derde betaling of volledige vergoeding krijgen voor gezondheidsdiensten, alsmede een hogere vergoeding voor niet of beperkt vergoede zorg (logopedie, psychologie, orthodontie, enz.)

² Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering

4. Toegang tot huisvesting bevorderen en versnellen

Om in hun huisvestingsbehoeften te voorzien, moeten eenoudergezinnen soms kiezen voor originelere oplossingen, die niet passen in de modellen waarop overheden hun regelgeving baseren.

Dit is het geval voor co-housing. Deze oplossing wordt gekenmerkt door het feit dat elke medebewoner zijn eigen woongelegenheden heeft, maar een gemeenschappelijke ruimte deelt (een tuin, een keuken of zelfs een gemeenschappelijke zitkamer). Dit model, dat verschilt van andere benaderingen zoals gegroepeerde huisvesting of solidaire huisvesting, helpt de emotionele en mentale last van de begunstigden te verlichten omdat zij vergelijkbare levenservaringen kunnen delen en elkaar kunnen steunen. Deze oplossing is ook een manier om de financiële lasten van eenoudergezinnen te verlichten door de bundeling van bepaalde uitgaven. Tenslotte is het een bron van praktische oplossingen voor de organisatie van het dagelijks leven, wat weer positief is voor het vinden van werk.

Deze vorm van samenwonen is echter niet cultureel ingeburgerd en kan worden opgevat als een roep om hulp, waardoor sommige mensen niet geneigd zijn om tot co-housing over te gaan. Bovendien wordt dit type oplossing ondermijnd door de toepassing van het "samenwoonpercentage", dat erin bestaat het niveau van de uitkeringen die een persoon ontvangt te verlagen wanneer er aan samenwonen wordt gedaan.

Daarom stellen de organisaties het volgende voor:

- De uitvoering van huurprojecten in de vorm van co-housing om het gebruik van dit type oplossing te normaliseren.
- De afschaffing van het samenwoonpercentage, dat niet meer is aangepast aan de realiteit en de noden van vandaag.
- De creatie van sociale woningen, hetzij door de bouw van nieuwe gebouwen en/of de vordering van leegstaande gebouwen, voor preciaire huishoudens, met voorrang voor eenoudergezinnen.

5. Verhuur aan eenoudergezinnen aanmoedigen

Het aanbod van degelijke en betaalbare woningen in België blijft relatief beperkt. Als eenoudergezinnen, net als anderen, onder deze situatie lijden, moeten zij vaak ook het hoofd bieden aan andere uitdagingen om toegang te krijgen tot huurwoningen: ze lijden onder een negatief imago van het alleenstaand ouderschap, dat gepaard gaat met percepties als lawaaioverlast, gebrek aan onderhoud of laattijdige huurbetalingen.

Om dit probleem aan te pakken, stellen de organisaties het volgende voor:

- Meer aandacht vestigen op positieve voorbeelden om de perceptie van eenoudergezinnen bij bepaalde verhuurders te veranderen en particuliere verhuurders te motiveren hun eigendom aan hen te verhuren.
- Intensivering van de promotie door de bevoegde gewestelijke instanties van het mechanisme van "glijdende huur" voor particuliere eigenaars in overeenstemming met de initiatieven van Wallonie Logement en Brussel Huisvesting.
- De invoering van stimulansen voor verhuurders die ermee instemmen te verhuren aan eenoudergezinnen (zoals belastingverlagingen, huurgaranties, goed onderhoud, enz.)
- De verplichting voor verhuurders om de garantie van het OCMW te aanvaarden.
- De ontwikkeling van het aanbod van particuliere sociale woningen voor eenoudergezinnen.

6. Regulering van de huurprijzen

Het aanbod van degelijk en betaalbaar vastgoed op de Belgische huurmarkt blijft ver achter op de vraag. Het resultaat is een voortdurende en aanzienlijke stijging van de huurprijzen, waardoor het aandeel ervan in het beschikbaar inkomen toeneemt.

Deze realiteit is des te schrijnender voor bepaalde eenoudergezinnen die soms slechts één beperkte bron van inkomsten hebben.

Om dit te verhelpen stellen de organisaties voor:

- Een instrument voor de beoordeling van de huurprijs in het leven te roepen dat een redelijk bedrag zou vaststellen met een beperkte marge voor de verhuurder. Op vertoon van een conformiteitscertificaat waaruit blijkt dat de woning goed onderhouden is, zou de verhuurder de mogelijkheid hebben de huurprijs te verhogen. Om te controleren of het bedrag dat het evaluatie-instrument aangeeft nageleefd wordt, moet de huurovereenkomst geregistreerd worden; anders zou de huurder slechts het bedrag dat het evaluatie-instrument aanbeveelt moeten betalen.
- Snellere en automatische toekenning van bestaande huursubsidies.

7. Huurders de begunstigden maken van belastingvoordelen voor kinderen ten laste

De belastingheffing op inkomsten uit onroerend goed is momenteel gebaseerd op een vaak verouderd kadastraal inkomen en niet op de daadwerkelijk huur die de verhuurder ontvangt. Er zijn echter bepaalde voorwaarden die het mogelijk maken de voorheffing te verminderen, onder meer het aantal kinderen dat een woning betreft. De toegekende verlaging van de onroerende voorheffing aan de verhuurder wordt geacht doorgerekend te worden aan de huurder via een verlaging van de verschuldigde huur. In de praktijk wordt deze vermindering zelden toegepast omdat de huurders hun verhuurder er niet om vragen.

Om de toegang tot de huurmarkt voor eenoudergezinnen te vergemakkelijken, stellen de organisaties de volgende acties voor:

- Verdere vermindering van de onroerende voorheffing wanneer de huurder een eenoudergezin is.
- De automatisering van de vermindering ten gunste van eenoudergezinnen door deze op te nemen in de belastingafrekening van de huurder, in plaats van in die van de eigenaar. Deze aanpassing zal noodzakelijkerwijs gepaard moeten gaan met bepalingen om verhuurders aan te moedigen hun woning aan eenoudergezinnen te verhuren (zie voorstel 5).

8. Aanpassing van de criteria voor nieuwe gebouwen aan de huidige maatschappelijke context

Wanneer nieuwe woningen worden gebouwd, moet aan veel voorwaarden worden voldaan. Maar deze voorwaarden staan soms ver af van de maatschappelijke realiteit.

Zo moet bijvoorbeeld voor elke gebouwde flat 1,5 parkeerplaats worden voorzien, hoewel alleenstaanden vaak niet over een auto beschikken (of max. 1), vooral voor woningen in stadscentra. Hetzelfde geldt voor het percentage nieuwe gebouwen dat de oprichting van sociale huurwoningen moet bevorderen maar in plaats daarvan tot de bouw van speelpleinen leidt.

Daarbij bevelen de organisaties aan de bouwvoorschriften aan te passen aan de huidige sociale realiteit door de stadsplanning beter af te stemmen op de werkelijke behoeften van de bevolking.

9. De mobiliteit van eenoudergezinnen ondersteunen

Bij het zoeken naar een woonplaats, kijken eenoudergezinnen eerder naar de rand van grote steden vanwege de lagere vastgoedkosten.

De afstanden die zij moeten afleggen om op het werk te komen, houden een risico tot isolement van deze huishoudens in en vereisen daarom aangepaste en minder dure mobiliteitsoplossingen.

De organisaties stellen hieromtrent het volgende voor:

- De verbetering van het openbaarvervoernetwerk aan de rand van grote steden door middel van mobiliteitsplannen die zijn afgestemd op werkbehoeften.
- De burgers bewust maken van de verschillende bestaande mobiliteitsmiddelen (gedeelde mobiliteit, autoverhuur, enz.), zowel openbaar als particulier, via aangepaste kanalen aan het publiek van eenoudergezinnen, zoals sociale netwerken.
- De invoering of harmonisering van een sociaal tarief voor het gebruik van het openbaar vervoer.

10. Ervoor zorgen dat er snel een overgangsinkomen beschikbaar is in geval van nood

Iedereen kan te maken krijgen met een tijdelijk verlies van inkomen (door werkloosheid, ziekte, enz.) Voor eenoudergezinnen kan dit bijzonder zware gevolgen hebben, omdat de uitbetaling van een vervangingsinkomen of ziekte-uitkering soms zeer lang op zich kan laten wachten. Dit kan het voor het eenoudergezin moeilijk maken om in hun basisbehoeften te voorzien.

Op basis hiervan stellen de organisaties het volgende voor:

- De oprichting van een fonds, beheerd door het kinderbijslagfonds (die korte termijnen garandeert voor de betaling van verschuldigde bedragen aan haar begunstigden), om eenoudergezinnen in geval van nood de snelle betaling van een overgangsinkomen op korte termijn te garanderen. Meer in het algemeen stellen de organisaties voor om alle instanties die verantwoordelijk zijn voor de toekenning van overgangsinkomen te mobiliseren om hen aan te moedigen de betalingen binnen een korter tijdsbestek te doen.
- De koppeling van het bedrag van het inkomensverlies aan het aantal kinderen in het huishouden.
- De afschaffing van elke tijdslimiet voor het overgangsinkomen.

ONDERTEKENENDE ORGANISATIES

AMA FÉDÉRATION DES MAISONS
D'ACCUEIL ET DES SERVICES
D'AIDE AUX SANS-ABRI

CAW

chant d'oiseau
asbl

ClG v'ogelzang
vzw

CO.FA.MON
Collectif des Familles Monoparentales

COMME
CHEZ *toi*

CPAS Namur

FEANTSA

LE
FOR
UM

le petit vélo jaune

LES
PETITS
RIENS
SPULLEN
HULP

LES
PREST

l'ilot
SORTIR DU SANS-ABRISME

Maison
des parents solos
Eenoudergezinnen
thuis

samusocial
.brussels

SUPPORT BY

